

مانقورت

(«گون وار عصره برابر» رومانيندان پارچا)

چينگيز آيتماتوو

آنا-بئييت قبيريستانلىغى نين اوز تاريخى واردي. اول-باشدان روايت اونونلا باشلانيردي كي, بو يئرلري ظبط ائلهين يوان يوانلار اسير توتدوقلاري دوشمن عسگرلري ايله چوخ امانسىز رفتار ائلهييميشلر. ايمكانلاري اولاندا اسيري قونشو اولكلره قول ساتارميشلار, بو دا اسير اوچون خوشبختلىك حساب اولونورموش, چونكي اوميد يئري قاليردي, كيم بيلير, بلكه ائله بير ايمكاني اولدو كي, قاچيب وطنه قايتيدي... يوان يوانلارين اوزلري اوچون قول ساخلادىقلاري اسيرلري ايسه دهشتلي طالع گوزلهييردي. اولار اوز قوربانلارين باشينا زيف كنجيريپ دوزولمز ايشگنجه وئرمرک اونون يادداشيني تامام يوخ ائلهييميشلر. بو ايشي عادتت, داوادا اسير آلنيميش جاوان دويوشچولرين باشينا گتيريرميشلر. اولجه اولارين باشيني قيرخيرميشلار, توكلري بير-بير ديبينهجن تميزلهييميشلر. باشي قيرخيب قورتارانجان يوان يوانلارين تجروبهلي قصابلاري لاپ ياخيندا قارت بير دوه كسر ميش. دوهنين دريسيني سوياندا, اولجه اونون ان آغير و مؤحك اولان بويون دريسندن باشلايارميشلار. او دقيقه ده حيصهله بؤلوب, بوغلانا-بوغلانا باشي قيرخيلميش اسيرلرين باشينا كنجيرميشلر, درينين چكىلمگى ايله ساققىز زيفي كيمي ياپيشماغي بير اولورموش-بير نؤوع اينديكي اوزگوجلوك پاپاقلاري كيمي. باشينا بئله ايش گتيريلن آدام يا آغير ايشگنجهله دوزمهيبب اولور, يا دا عؤمور-بيللاه يادداشيني ايتيريب مانقورت اولورموش-يعني كنجيشيني خاطرلايا بيلمهين قولا چئوريليرميش. بير دوهنين بويون دريسي بئش-آلتى زيفه بس ائلهييميش. زيف ساليانندان سونرا محكومون بوينونا تاختا كونده كنجيريرميشلر كي, باشيني يئره چاتديرا بيلمهسين. اولارين توک اوردىجي نالهلري بوش يئره ناراحتچىلىق وئرمهسين دئيه يازىقلاري بو وضعييته اوزاق يئره پاريب, ال-اياقلاري باغلي, آج-سوسوز آتارميشلار قيزمار گونون آلتينا. ايشگنجه بير نچه گون سورورموش. موعين يئرلرده ده گوجلۇ گوزتچي دستهلري قويارميشلار كي, هله ساغكن قوهوملاريندان, اقربالاريندان گليب اولاري خيلاص انتمك فيكرينه دوشسهرلر, قويماسينلار. آنجاق بئله حاللار چوخ نادير اولورموش, چونكي آچيق دوزنلىكده هر جور حركت اوزاقدان گورونور. سونرالار بير نفرين مانقورت اولونماغي خبري گليب قبيلهيه چاتاندا, اونون ان ياخين قوهوملاري بئله اونو خيلاص ائلهمك, يا ساتين آليب قورتارماق ايستهيميرميشلر, چونكي بو, آدامين اوزونو يوخ, موقواسيني قايتارماق دئمك ايدي. روايته نايمان-آنا كيمي تانينان بيرجه نايمان قاديبي اوز اوغلونون بو دبختلىگي ايله باريشا بيلمهيبب. «ساري-اوزهك» افسانهسينده ده ائله بو بارده دانيشيرلار. قبيريستانلىغين آدي دا بونونلا علاقه داردير: «آنا-بئييت», يعني آنا مسكني .

ساري-اۈزمگين قيزمار گونشي نين دويدويو چۈلدە آغير ايشگنجه چكنلرين چوخو دۈزمه ييب اولورموش. بئش-آلتى مانقورتدان بيري, يا ايكي سي ساغ قاليرميش. اولنلرين اولومونه باعيت آجليق, يا سوسوزلوق اولمورموش, اولنلرين آخيري نا چيخان گون آلتيندا قورويوب مانقورتون باشيندا گنت-گندە آمانسيز جاسينا سيخيلان خام دوه دريسى نين وئردىگى دۈزولمز عزابلاردي. قيزمار گونشين شوعالاري آلتيندا دورمادان سيخيلان زيف قولون قيرخيق باشيني دمير منگنه كيمي سيخيردي. عزا با معروض قالان بو يازيقلارين ايكنجي گون توكلري اوزانماغا باشلايردي. آسيباليلارين دوز و جود توكو بعضن دوه نين خام دريسينه بيتير, چوخ و اختاسا يول تاپا بيلمير, قايدىب تزه دن مانقورتون دريسينه گيره رك اونون عزابيني داها دا آرتيريردي. بو سونونجو ايشگنجه و اختى مظلوملارين شوعورو لاپ پوزولورموش. يوان يوانلار يالنيز بئشنجي گون گليب اولنلاري يوخلايرميشلار كي, گورسونلر كيم اولوب, كيم قاليب. اسيرلردن بيريني تاپاندا بئله حساب انله بيرميشلر كي, مقصدلرينه چاتيلار. اونا سو وئير, قاندا- كونده سيني آچير, بير آز سونرا دا قوللوق انله ييب گوجه گتيرير, آياغا قالديريرديلار. او, يادداشيني ايتيريب دپلاينونوب اولوردو قول مانقورت, بونا گوره ده عادي ساغلام قوللارا نيسبتن بيره-اون آرتيق قيمتلنديريلدي. حتتا بئله بير قايدا وارميش: اۈز آرالاريندا ووروشما-زاد دوشنده مانقورت اولدورولرسه اۈز همقبيله لرينه نيسبتن اوچ آرتيق اۈدنه نيش وئريلمه لي ايميش.

مانقورت كيم اولدوغونو, هانسي نسيلدن-قبيله دن اولدوغونو, آديني, اوشاقليغيني, آتاسيني, آناسيني خاطر لاييب يادينا سالا بيلميرميش- غرض كي, مانقورت اۈزونو اينسان كيمي درك انده بيلميرميش. او, ديلسيز-آغيزسيز حئيوان كيمي بير شئي اولدوغو اوچون تاماميله موطيع و تهلوكە سيز ايدي. مانقورت هنج و اخت قاجماق فيكرينه دوشمزميش. بونا گوره ده اونو گودمك, كئشيكچي ساخلاماق, گيزلي نيبيلر يندن شوبه لنمك لازيم گليردي. مانقورت صادق ايت كيمي بيرجه اۈز صاحيبيني خاطر لاييردي, باشقا آداملارا باش قاتيب قاريشمازدي. بيرجه فيكري- قاينغيسي وارديسا او دا قاريني دويدورماقدي. باشقا دردي-چورو يوخ ايدي. اوزينده تاپيشيريلان ايشي كور-كوران, جان-ديلدن, عيندالا يئرینه يئتيريردي. مانقورتلارا, عادت, ان چيركين و آغير ايشلري گوردورديلر, يا دا كي, كوت دۈزوم طلب انله ين جانسيخيجي ايشلر بويورارديلار. اوزاقلاردا وتلايان دولره پاسيبانليق انله ين مانقورتدان باشقا هنج كس ساري-اۈزه ك چۈللرينين تنهاليجينا, كيمسه سيزليگينه دۈزه بيلمزدي. بئله بير اچاتماز يئرده بيرجه مانقورت نئجه-نئجه خيمتچيني عوض انله ييردي. يئمگيني و اختلي-واختيندا وئر, ياي-قيش قاليب ايللاين ايشيني گورسون, اۈزو ده نه تكليركن, نه تنهاليقدان شيكايت انله سين. صاحيبي نين امري مانقورت اوچون هر شئيدن آرتيقدي. يئمكدن, بير ده چۈلدە سوبوقدان دونماماق اوچون كۈر-كۈهنه نيمداش پالتاردان باشقا بير شئي ايسته ميردي.

بو احوالات او دۈورلره عاييددير كي, يوان يوانلار كۈچري آسيبانين جنوب جيوارلاريندان سيخيشديريليب چبخاريلديقلاري اوچون شيمالا يئریش انله مەميش, اوزون موددت ساري-اۈزه ك چۈللريني ظبط انله ييب, اراضيلريني گئنيشلنديرمك, قول اله كئچيرمك اوچون قووغالار آپايرديلار. بو اوزوجو قووغالارين آرا وئردىگى ساكيت گونلرين بيرينده نايمان توپراقلارينا

كاروانلارلا مال گتيرن سۇوداگرلر چاي مجلسينده صۇحبت واختي دانيشيرلار كي، ساري-اوزهك دوزلريندن كئچنده قويولارين باشيندا يوان يوانلار طرفيندن انله بير جيدي موقاويتمه راست گلهميبلر، چؤللوكدە بۇيوك بير دوه سوروسونو گودن جاوان بير پاسيبان گۇروبلر. سۇوداگرلر اونولا دانيشماق ايستهينده گۇروبلر كي، اوغلان مانقورتدير.

باخان دئيير كي، ساپساغلام ادامدير، هئچ كسين آغلينا گلمز كي، اونون باشينا بئله ايش كتيرليپ. يقين او دا واختيندا سوز دئييب، سوز آنلايان اوغلانميش، اوزو ده لاپ جاوان-جاهيل، بيغ يئري تزه ترلهييب، سير-صيفتي، گوركمي ده پيس دئييل، دي گل كي، دانيشديراندا انله بيل دونن دونيايا گليب، يازيق اوشاق نه آتاسي نين آديني بيلير، نه آتاسي نين، يوان يوانلارين اونون باشينا كتيرديكلري موصييتي ده خاطرلايا بيلمير، هارداندير، كيملردندير، اونو دا بيلمير. نه سوروشوران دينمير، بيرجه " هه " بيلير، بير ده " يوخ"، بير ده قولقلارينجان كنجيرديكي پاياغيندان برک-برک توتوب داياتير. دوهنين دريسي بعضن اومورلوك بيتيشيب قالير مانقورتون باشيندا. بئله مانقورت اوچون اوندان بۇيوك جزا يوخدور كي، دئييسن، گل، باشيني بوغا وئريب دريني قوپارداق. دلي آغير كيمي چيرپيناچاق، بير آدامي دا باشينا ياخين بوراخماياچاق. بئله مانقوريت هئچ واخت پاياغيني چيخارتمير، انله پاياغدا دا ياتير.

بو صۇحبت گندن واخت بير ارواد سۇوداگرلره چاي سوزورموش. دئمه او ارواد نايمان-آنا ايميش... او گنجه نايمان-آنا سحرمن چيمير وورمور، باشا دوشور كي، او مانقورت پاسيباني ساري-اوزهك چؤللرينده آختاريب تاپماينجا، اونون اوز اوغلو اولماديغيني بيلمهينجه راحاتليق تاپماياچاق. چوخدان بري اورينده گيزلهييب ساخلادغي اوزوجو، قورخولو بير شوبهه آنا قليبنده يئيدن باش قالديرميشدي - اوغلو دۇيوش مئيدانيندا هلاک اولوب، يا يوخ؟

اونون اوغلو ساري-اوزهك تورپاقلاريندا يوان يوانلارلا دۇيوشده هلاک اولموشدو. اري ده بير ايل اول اولدورولموشدو. نايمانلار آراسيندا آد چيخارميش، سايبلان كيشيلردن بيريميش. اوغلو دۇيوشه گنتميشدي كي، آتاسي نين قيصاصيني آلسين. دۇيوشده دوشمنله اوز-وزه گليب سينه لشنده گۇروبلر كي، اونون اوغلو بيخيليب آتين بوينونا، دۇيوشون هاي-هشيريندن هوركن قيزغين آت گۇتورولوب، اوغلان دوروش كتيره بيلمه ييب بيخيليب، بير آياغي ايليشيب اوزنگيه آتين بۇيروندن آسيلي قاليب. آت اوغلانين جانسيز جسديني سورويه-سورويه اوز توتوب چوله ... ترسليكدن آت دوشمن طرفه قاچيب.

نايمانلار بير نچه گون دالبالا چولو گزيب آختارديلار كي، اوغلانين اولوسونو تاپسينلار، بير شئي چيخمادي. نه مئيديني تاپديلار، نه آتيني، نه ده سيلاحيني-ياراغيني، نه ايز و اردي، نه علامت... اونون هلاک اولدوغونا هئچ كيمده شك-شوبهه يوخ ايدي، چونكي يارالي اولسايدي بئله بو نچه گون عرضينده يا قان ايتكيسيندن، يا دا سوسوزلوقدان اولردي.

او گوندن نايمان-آنا اوچون بو بومبوش دونيادا بومبوش گونلر باشلادي. او باشا دوشوردو كي، داوادا هلاک اولانلار اولور، اينتهاسي اوغلونون مئيديني دؤيوش مئيدانيندا آتيليب قالماغي، باسديريلماسي اونا راحتليق وئريردي.

بو قارا فيکيرلري اوزوندن ردد ائلهمک اوچون اوغلونون اولدويونه گرک اوز گوزلري ايله اينانايدي. اونا هر شئيدن چوخ شوبهه گتيرن اوغلونون آتئين يئرلي-ديلي يوخا چيخماغي ايدي. آت اولمه ميشدي، آت هورکوب قاجميشدي. بوتون ايلخي آتلاري کيمي، او دا گنج-تئز اوزنگيه ايلشميش اولونو سورويه-سورويه اوز ايلخيسينا قايتمالي ايدي. اوندا نه قدر دهشتلي اولسا دا آتئين سورويه-سورويه گتيرديگي بو اولونون اوسته آغلايار، اولام-ولام اوليار، اوز-گوزونو جيراردي. عوضينده اوريندكي بوتون شوبههلري بيردفعه ليک چيخارديب آتاردي، اولومونه ده سويوق دراکه ايله حاضيرلاشاردي. آنجاق نه فايدا كي، نه اوغلونون مئيدي تاپيلدي، نه ده آت قايتيدي. قبيله جاماعاتي بو حاديه نيه يياش-ياواش اونودماغا باشلايردي، چونكي زامان کئچديجه هر شئي سيلينيب، اونودولوب گئدر... بيرجه آنا تسکين ليک تاپيب اونودا بيلميردي. فيکيرلري ائله عئني چئورده جريان ائله بيردي. آتئين باشينا نه گلدی، يهر-اسباب نه اولدو، يار-ياراغي هارا ايتدي؟ هنج اولماسا بو علامتله گوره اوغلونون طالعي ني بلکه او يرنه بيله يدي! آخي اول بيلر كي، چاپيب الدن دوشندن سونرا يوان يوانلار اونو ساري-اوزه گين بير يئرینده توتوب اپلاينله کئچيره بيليلر. يهر-يويولي علاوه بير آت دا پيس غنيمت دئيل. بس اوندا يوان يوانلار اونون اوزنگيه ايليشيب سورونه-سورونه قالان اوغلونون مئيديني گوره سن نئيله ييلر؟

باسديريلار، يوخسا قويوبلار ائله چولون دوزونده حئيوانلارا يئم اولسون؟ بيردن بلکه ديريميش او، بلکه آلاهي ن ايشيدير، اونا اولوم وئرمه ييب؟ گوره سن اونو اولدوروب عزابلارينا سون وئريلر، يا چولون دوزه نينده آتيلار كي، اوردا جاني چيخسين، بلکه؟

شوبهلرين سونو يوخ ايدي. او گلمه سؤوداگرلرين هنج بيرينين آغلينا گلمزدي كي، او جاوان مانقورت حاققیندا دئديکلري سؤزلر نايمان-آنانين قورولان اورينه تزه بير قيغيلجيم سالاجاق. آنا باشا دوشدو كي، تا او مانقورتو تاپمايانجا، اونون اوز اوغلو اولوب-اولماديغيني بيلمه يينجه ساکيتليک تاپماياجاق.

صوبح آچيلاندا نايمان-آنا يوردان يولا حاضير چيخدي. کانداري آدلايب قاپيا سؤيکندي، فيکره گئندي، اولو ترک ائتمه ميش اطرافي ديقتله سوزدو. آنانين گوزلري دولدو، درين بير آه چکدي. هنج آغلينا گلرديمي كي، بئله-بئله گونلر گوره جک! سونرا اوزونو اله آدي، دوعانين بيرنجي سؤزلريني پيچلادي: " لا ايلاهه ايل للاه " (آلاهدان باشقا آلاه يوخدور) و قطعي آدديلارلا دوهيه ياخينلاشدي، ديزلريني قاتلايب هيخلادي. نايمان-آنا اينده كي هئيه لري تله سيک آليخان آشيري دوهيه ميندي، سسله ييب اونو دیکله دي. آغمايا ايندي باشا دوشدو كي، قارشيدا سفر وار.

بیر نچہ گون ایدي کي، آغمايا یکنسق اینلمه کيمي بیر سسله، آياقلاريني آستا بیر خيشيلتییلا یئرہ توخوندور اراق اوجسوز-بوجاقسيز ساري-اؤزهگين چؤککدوز نییله یورتوردو، بییهسي اونا آمان وئر میر، کیمسهسيز قیزمار چؤللوکله هایلابیب قوووردو. یالنیز گنجهلری دینجیلردیلر. سحر آچیلان کيمي یئنه سؤداگرلرین نیشان وئر دیگی یئرده بؤیوک دوه سوروسونو، مانقورت پاسیبانی آختار پردیلر.

سؤز یوخ، ساري-اؤزهکده آختاریب آدم تاپماق آسان ایش دئییل، بئله یئرده آدم قوم زرهسي کيمي بیر شئیدیر، یوخ، اگر او، دوزه یایلیب اوتلایان بؤیوک بیر دوه سوروسونون یانیندا دیر سا، گنج-تئز قیراقد اوتلایان دولردن بیرینی گؤرمکسن، سونرا دا او بیري دولري، آخیردا دا گلیب چیخاقسان پاسیبانین ایزینه. نایمان-آنانین اومیدی بونا ایدي.

هلهیک هئچ یاندا بئله بیر شئی گؤره بیلیمیشدی. آرتیق شوبه لنمگه باشلامیشدی کي، بلکه دولرین اوتلاق یئرینی دییشیلر، بلکه یوان یوانلار او دولري ساتیماق اوچون خیه، بوخارا بازارلارینا گؤندریلر. بئله اولسا، او پاسیبان ائله اوزاق یئرلردن گؤررسن بیر ده بورالارا قاییدارمی؟

بئله حیسلر ایچینده قاباغینا چیخان آچاق تپهلری آشیب دوزه چیخاندا بیردن قارشیسیندا گئنیش بیر درهیه یایلیب اوتلایان بؤیوک بیر دوه سوروسو گؤردو. شابالیدی دولر آچاق کوللوق و تیکانلیغین آراسیندا گزیر، کول و تیکانلارین اوچونو گمیریدیلر. نایمان-آنا اولجه سئوینجیندن نه ائدهجگینی بیلیمدی. آغمايانی هایلابی، سونرا قورخدو، مانقورت اولموش او غلونو گؤرجگیندن قورخدو.

بودور، سورو اوتلاییر، بس پاسیبان هانی؟ بورالاردا اولمالیدیر. و دره نین او باشیندا آدم گؤردو. اوزاقدان کیم اولدوغو بیلینمیردی. الیچوماقلی پاسیبان یوکلو مینیک دوهسی نین نوختاسیندان توتوب گؤزونه جن باسدیغی پاپاغین آلتیندان اونا باخیردی.

یاخینلاشیب او غلونو تانیان نایمان-آنا اؤزونو دوه نین بئلیندن یئرہ نجه آتدیغینی بیلیمدی.

—او غلوم، او غول بالا! سنی آختارماقدان الدن دوشموشم! من سنین آنانام!

و بیردن هر شئی باشا دوشوب آجی بیر دهشتله سهیریین دوداقلارینی گمیره رک یئر تیکلمگه باشلادی، نه قدر چالیشدی اؤزونو اله آلسین، اؤزویله باجارا بیلیمدی. اؤزونو آیاقد ساخلاماق اوچون لاقنید دایانیب-باخان او غلونون چیگیندن برک-برک یاپیشیب هؤنکورتویله آغلادی، چوخدان بری باشی نین اوستونو کسدیرمیش درد ایندی سئل کيمي اونی آلتینا آلیب باسدیریدی.

دي گل كي، اونون گليشي اوغلونا هنج بير تائير گؤستمه دي، هنج آغزيني آچيب سوروشمادي كي، آي ارواد كيمسن، نيهه آغلايرسان؟ بير آن سونرا پاسيبان اونون اليني چيگنيدن گؤتوروب، اوزونون يوكلو مينيك دوهسيني چكه-چكه سورونون او باشينا گئتدي كي، گورسون اويناqlاماغا باشلايان جاوان دولر سورودن اوزاqlاشمايابلار كي...

نايمان-آنا ترينمهييب يئرئنده قالدي، چؤمبھليب اوزونو اللري ايله اؤرتھرك خيسين-خيسين آغلادي، باشيني قالديرمادان بير موددت بو وضعيتده قالدي. سونرا اوزونو توپلاييب اوغلونون ياتينا گئتدي، چاليشدي كي، اوزونو ساكيت ساخلاسين. مانقورت اوغول هنج بير شئي اولماميش كيمي معناسيز و لاقئيد نظرلرله اونا باخدي، اوزگون صيفتئنده نه ايسه تيسومه بنزر بير شئي ايشاردي. آناق گؤزلري يئنه اولكي كيمي تامام اعتيناسيزدي.

—اوتور دانئشاق، دئيه نايمان-آنا دريندن بير آه چكدي.

اونلار يئرھ چؤكدولر.

نايمان-آنا سوروشدو:

—مني تائيرسان؟

مانقورت باشيپلا "يوخ" دئدي:

—بس آدين ندير؟

—مانقورت.

—سني ايندي بئله چاغيريرلار، اولكي آدين ياديندير؟ بير اصل آديني يادينا سال گوروم...

مانقورت دانئشميردي. آناسي گؤروردو كي، او، آديني يادينا سالماغا چاليشير، قاشلارينين آراسيندا ايري تر ايچيندهدير. آما گورونور اوغلان قالين بير ديوارا راست گلْميشدير، ديواري كئچه بيلميردي.

—بس آتائين آدي ندير؟ بس اوزون كيمسن، كيملر دنسن؟ هنج اولماسا دوغولدو غون يئريسھ ده بيلمير سني؟

يوخ، او هنج نه بيلمير، هنج نه خاطر لاميردي.

– ايلاهي، گور سني نه گونه سالييلار! –دئيه آنا پيچيلدادي، يئنه ده اوزوندىن آسيلي اولمايلاق درددن بوغولا-بوغولا-بوغولا آغلاماغا باشلادي. آنانين بو دردي-كدري مانقورتا قطعي تاثير ائلهميردي.

–تورپاغي آلماق اولار، مال-دؤولتي آلماق اولار، لاپ آدامين حياتيني دا آلماق اولار، –دئيه آنا سويلندي، –آنچاق آدامين حافىظهسینه كيم قصد ائده بيلر، بونون كيم فيكىرلشيب تاپيب؟

آنا اونون كيم اولدوغونو سوروشماقلا يوخ، تلقينله باشا سالماق قرارينا گلدي.

سنين آدين يول آماندير. ائشيدير سني؟ سن يول آمانسان. آنانين دا آدي دوننبايدي. آتان يانيندا دئييل؟ آخي او، سنه هله اوشاقلقدان اوخ آتماغي اويردردي. من ده سنين آنام، سن ده منيم اوغوم. سن نايمانلار قبيله سيندنسن، باشا دوشدون؟ سن نايمانسان...

آنانين دئديكلرينه او، تام لاقئيدليكله قولاق آسيردي، ائله بيل بو سوزلرين اونا دخلي يوخو. يقين اولتوقدا جير يلدايان چكىر تكييه ده بئلجه قولاق آساردي.

و اوندا نايمان-آنا مانقورت اوغلودان سوروشدو:

–بس سن يورا گلهميشدن نه لر واردي؟

–هئچ نه، –دئيه مانقورت جاواب وئردي.

–گنجه يدي، يا گوندوز؟

–هئچ نه، –مانقورت عئيني سوزلري تكرر ائتدي.

–كىمنن دانيشماق ايسته يردين؟

–آيان. آنچاق بيز بير-بيريميزي ائشيتميريك. اوردا كيمسه اوتوروب.

–سن داها نه ايسته يردين؟

–ايسته يرديم كي، منيم ده هورويوم اولسون آغامينكي كيمي.

–قوي گوروم اونلار سنين باشينا نه ايش گتيريبيلر؟ –دئيه نايمان-آنا اليني اونون باشينا اوزاتدي.

مانقورت کنارا سیچراییب چکیلدی، اییله پاپاغیندان یاپیشیب داها آناسی طرفه باخمادی. آرواد باشا دوشدو کی، باشینی هئچ واخت اونون یادینا سالماق اولماز.

بو واخت اوزاقدان دوهیه مینمیش بیر آدام گؤرونو. او یاخینلاشیردی. نایمان-آنا سوروشدو:

-بو کیمدیر؟

-مینمچون یئمک گتیریر.

نایمان-آنا تشویشه دوشدو. بو ژوانژوان اونو گورمه‌میش تئز چکیلیب گیزلنمه‌لییدی. او تئز دوه‌سینی هیخالییب مینه-مینه او غلونا خبردارلیق ائله‌دی:

-اونا هئچ نه دئمه. من تئزلیکه قاییداجام.

او غلو جاواب وئرمه‌دی. اونون هئچ عئینینه ده دئییلدی.

نایمان-آنا باشا دوشدو کی، دوه اوستده سورو ایچیندن کئچمکه سهو ائله‌یب. آما داها کئچدی، البته، ژوانژوان آغ دوه اوستده اوتوران آدامی گوره بیلردی. گرک اوتلایان دوه‌لرین آراسیلا گیزلن-گیزلنه پییادا کئچه‌یدی.

نایمان-آنا اوتلاق یئریندن خئیلی اوزاقلانساندان سونرا قیراقلارینی یوشان باسمیش درین بیر درهیه گیردی. بورادا دوه‌نی دره‌نین دیبینده چوکوزدوروب یئره دوشدو، داها آغمایانی قالخماغا قویمادی. گیزله‌نیب باخماغا باشلادی. ژوانژوان اونو گورموشدو. بیر آزدان او، دوه‌سینی یورتما سور-سوره گلیب چاتدی. نیزه و اوخلا سیلاخلانمیشدی. طهریندن بیلینیردی کی، ژوانژوان معطل قالیب، اطرافینا بویلانا-بویلانا قالمیشدی-اوزاقدان گوردوبو آغ دویه مینمیش آدام هارا یوخا چیخدی؟ کسدیره بیلیردی کی، دوه‌نی هارا سورسون؟ اولجه بیر طرفه سوردو، سونرا باشقا سمتده دؤندو. آخیرینجی دفعه لاپ دره‌نین یانیندان کئچدی. یاخشی کی، نایمان-آنانین آغلینا گلیب دوه‌نین آغزینی یایلایلا چکیب باغلامیشدی. نه دئسن اول بیلردی-بیر ده گوردون دوه بوردان سس وئردی. نایمان-آنا یوشانلیغین دالیندا گیزلنن ژوانژوانی لاپ یاخشی گوره بیلیمیشدی. او، قیالی بیر دونین اوستده اوتوروب اطرافینا گوز گزدریدی، شیشکین صیفتی چوخ گرگیندی، باشینداکی قارا پاپاغی‌نین اوجلاری قاییق بورنو کیمی یوخاری قاتلانمیشدی، بوینونون آردیندان بیر جوت قارا، قورو هوروک ساللانیردی. ژوانژوان اوزنگیلاینده دیکه‌لیب نیزه‌سی حاضر وضعیتده اطرافا بویلانیردی، گوزلری ده یامان پاریلدا بیردی. بو، ساری-اوزه‌گی توتوب خالقین خئیلی حیصه‌سینی قول ائله‌ین، اونوعایله‌سینه بو قدر بدبختلیک گتیرن دوشمنلردن بیریدی. آنجاق آرواد خایلاغی بوش ال ایله بو آمانسیر ژوانژوان دؤیوشچوسونه نئیله‌یه بیلردی؟

ژوانژوان بېر آز دا او يان-بو يانا سئير ائندن سونرا گئرييه, سوروپه طرف قايتيدي.

آخسام دوشوردو. گون باتسا دا هله گويون شفقي چکيلمه ميشدي. سونرا هاوا بېردن قارالدي. اطرافي قارانليق بېر گنجه بورودو.

نايمان-آنا او گنجهني دردمجر او غلونون اولدوغو ياخين يئرلرده كي چؤللوکده کنچيردي.

او غلونون يانينا قايتماغا اورمک ائله ميردي, قورخوردو باياقكي ژوانژوان گنجهني سورونون يانيندا قالا.

و او گنجه قطعي قرارا گلدي كي, او غلونو خيلاص ائله سين, چاليشيب اوزويله آپار سين. مانقورت اولسون قوي, هنج نه باشا دوشمه سين, تكي اوز آداملاري آراسيندا قال سين. آنا اورگي بئله دئيردي. باشقالارينين دوزوب باريشديغي وضعيته او دوزه بيلميردي. او روا بيلميردي كي, قاني قانيندان اولان دوغما او غلو قول قال سين. کيم بيلير, بلکه ده دوغما يئرلري گورندن سونرا آغلي اوز يئرینه گلهجک, اوشاقليق ايللري ياديندا دوشهجک...

سحري نايمان-آنا يئنه آغماييا سوار اولدو. او, يئنه ده ايراقدان-ايرغا هرلنه-هرلنه گنجه عرضينده خئيلى آرالانميش سوروپه ياخينلاشماغا باشلادي. سورونو گورندن سونرا دا خئيلى فيکير وئريب باخدي كي, گورسون يوان يوانلاردان اوردا وار, يا يوخ. هنج کسين اولماديغيني يقين ائله يندن سونرا او غلونو سسلدي:

-يول آمان! يول آمان! سلام!

او غلو دؤنوب باخاندا آنا سؤينجيندن ايچيني چکدي, آنجاق ائله او دقيقه ده باشا دوشدو كي, او غلو ائله-بئله سسه دؤنوب.

نايمان-آنا يئنه ده چاليشدي كي, او غلونون يادداشيني ديريلتسين...

-آديني ياديندا سال, تاپ گور آدين نهدير? -دئيه يالواريب اونو قانديرماق ايستيهيردي. بيلميرسن مگر آتان دوننبايدير? سنين آدين مانقورت دئييل, يول آماندي! ... آديني اونونچون بئله قويموشوق كي, سن نايمانلارين بويوک کؤچو واختي بولدا دوغولموسان. سن آنادان اولاندا بيز اوچ گون کؤچو ساخلايب دايانديق. اوچ گون توي-بايرام ائله ديك.

آنانين بو دئيدکلرينه مانقورت اوغلانا تاثير گؤسترمه ديگينه باخمايaraq, دانيشيغينا آرا وئردير, بوش دا اولسا, يئنه اوميد ائله ييردي كي, بلکه بو قارالميش شعوردا بېر قيغيلجيم ايشار. نه فايدا كي, آرواد قيغيللي بېر قاپيني دويجه ييردي. آنا يئنه ده اوز دئديگيني دئيردي:

آديني يادينا سال! آتائين آدي دوننبايدي!

سونرا او گوتوردويو احتيياتدان اونو يئديريب ايچيرتدي, اوغلونو دويوزدورانان سونرا اونا لايلا دنمگه باشلايدي.

لايلا اونون چوخ خوشونا گلدي. اروادين لايلاسي اونون اورينه يايلىردى. خوشلوقلا قولاق آسيردي, اونون گوندن قاراليب جودلانميش, دونوق صيفتنده نه ايسه جانلي, ايليق بير حالت عمله گلماشدي. بونو گورن آنا اونو اينانديرماغا چالاشدي كي, بو يئرلري ترك ائلهيب, اونا قوشولسون, اوز يئرلرينه قايتسين, يوان يوانلاردان بيردفعه ليك جانيني قورتارسين. مانقورت آغلينا وورا بيلميردي كي, نجه دوروب گنتسين, بس سورو نه اولسون؟

بوخ, آغاسي دنيب كي, سورونو گوزدن قويماسين...

و يننه ده نايمان-آنا پوزولموش يادداشين او باغلي قابيسيني تکرار-تکرار دويجله مگه باشلايدي, دنديگيني دندي:

—يادينا سال کيمسن؟ آدين ندير؟ سنين آتان دوننبايدير!

آتائين باشي ائله قاريشميشدي كي, آخسامين نجه دوشدويونو حيس ائله ميميشدي, او واخت آيلىب گوردو كي, ژوانژوان دوه اوستونده سورونون او باشينا ياخينلاشير. بو دفعه او, داها ياخيندايدي, دوه سيني ده گنتديکجه داها برک قووردو. نايمان-آنا فورصتي ايتيرمهيب تنز آغمايا ميني و اوزاقلاشدي. آنجاق او بيري طرفدن ده بير ژوانژوان چيخيب اونون يولونو کسمک ايستهدى. ايشي بئله گورن نايمان-آنا دوه سيني قوپاراقلايب اونلارين آراسيندان کئچدي. آياقدان يونگول آغمايا اونو واختيندا آرادان چيخارتدي, يوان يوانلار دالدا قاليب چيغیرا-باغیرا, نيزملريني اوينادراق اونو قوماغا باشلاديلار. آغمايا چاتماقمي اولاردي؟ آغمايا ساري-اوزه کده يئل کيمي قانادلانيب نايمان-آناني بو اولوم-ديريم قوه ها قوونندان اوزاقلاشديريردي.

اينتهاسي, اونون خبري اولمادي كي, اللري بوشا چيخان يوان يوانلار اورکلريني سويوتماق اوچون يازيق مانقورتو او كي وار دويدولر. آنجاق اوندان نه گوزله مک اولاردي, ائله دنيب دورودو:

—دنبيردى منيم آنامدي.

—آنان-زادین دئییل! سنین آنان یوخدور! هئچ بیلیرسن نییه گلیب؟ بیلیرسن؟ ایسته بیر کی،
پاپاغینی چیخاردیب باشینی بوغا وئرسین!—اونلار یازیق مانقورتون جانینا قورخو سالماغا
چالیشیردیلار.

مانقورت بو سۆزلری ائشیدنده قارالمیش صیفتی بومبوز اولدو. او، بوینونو قیسیب،
پاپاغیندان برک-برک پاپیشاراق، تلہیہ دوشموش حئیوان کیمی یان-یوره سینہ باخماغا باشلادی.
ژوانژوان اونا اوخ-یای وئریب دئی:

—قورخما! آل بونو!

—نیشانلا گوروم!—دئیہ ژوانژوان پاپاغینی گۆیه آتدی. اوخ پاپاگی دلیب کئچدی. گور ها!
دئیہ پاپاق صاحیبی تعجبولندی. الی نین یادداشی هلہ ده قالیر!

نایمان—آنا یوواسیندان هورکودولموش قوش کیمی دوزده وورنوخور، اوزونه یئر تاپا
بیلیردی. بیلیردی نئیله سین، نه گۆزله سین. گورسن، یوان یوانلار اوغلونو سورویله بیر یئرده
اونون الی چاتما یاجاق اوز بویوک اوردولارینا یاخین یئرله آپاراجاقلار، یوخسا اونو توتماق
اوچون پوسقو قوراجاقلار؟ بنلهجه فیکیر-خیالات ایچینده او، هالای ووروب گیزلنه-گیزلنه
گزیردی، نهایت، پوسوب گورنده کی، یوان یوانلار سورودن گتدیلر، چوخ سئویندی. نایمان—آنا
خئیلی اونلارین دالینجا باخیب گورندن سونرا کی، اوزاقلایب گوزدن ایندیلر، قارار گلدی
قاییتسین یئنہ اوغلونون یانینا. ایندی اونون قطعی فیکری اوغلونو ائوہ آپارماقدی. باشینا نه گلیسه
اونون تقصیری دئییل، نئیله سین کی، بختی بئله گتیریب—دوشمنلر اونو بو کؤکه سالیبار، نه
اولورسا اولسون آناسی اونو قوللوقدا قویما یاجاق. قوی نایمانلار گورسونلر کی، یادئلی
باسقینچیلار اونلارین ایگیدلرینین آغلینی باشدان چیخاریب نئجه رزیل ائله ییرلر. قوی غضبلیب
سیلاھا ساریلسینلار. مساله تورپاقدان دئییل، تورپاق هامییا بس ائله ییر. مساله اوندادیر کی، یوان
یوانلارین بورزالتی اونلارلا هئچ یاد قونشو اولماغا دا حاقق وئر میر.

نایمان—آنا اوغلونون یانینا بو فیکیرلرله قاییدیردی. ائله هنی گؤتور-گوي ائله ییردی کی، نئجه
اونو ایناندیرسین، نئجه باشا سالسین کی، بو گنجه بیر-بیرینه قوشولوب قاچمالیدیرلار.

توران قاریشیردی. گنجه آزمان ساری-اوزهک چوللری اوزرینه چؤکوردو. آغمایا اوز
صاحیبه سینی یونگول، سربست بیر یئریشله بویوک دوه سوروسونه طرف آپاریردی. باتان گونشین
شوعالاری آنانی دوه نین دونقارلاری آراسیندا چوخ آشکار ایشیقلا ندیریردی. نایمان—آنانین رنگی-
روحو اوزونده دئییلدی، چوخ جیددی گورکمی واردی. بودور او، سورویه چاتدی، اوتلایان
حئیوانلارین آراسیندان کئچدی، اطرافا گوز گزیدیردی، اما اوغلونو گوره بیلمه دی. اونون مینیک
دوه سی یوکلو حالدا نوختاسینی سورویه-سورویه اوتلاییردی. نایمان—آنا اوغلونو سسله ییب
چاغیرماغا باشلادی:

—يول آمان! هار اداسان؟ منم، آنانام! هار اداسان؟

او، ناراحتليقلا اطرافا بويلانا-بويلانا قالدغي اوچون اوغنونون دوه داليندا دالالانيب، ديزيني پيره وئرهرک اوخلا اونو نيشان آلدغييني گورموردو. گونشين شوعاسي اونا مانع اولوردو، فورصت گوزلهيبردي كي، اوخو بوراخسين.

—يول آمان! اوغنون!

—نايمان-آنا اوغنوندان نيگاران حالدا اونو سسلهبيبردي. بيردن قانريليب باخاندا اونو گوردو.
بیرجه:

—آتما!—دئيه بيلدي، ائله آغماياني مهميزلهمک ايستيهبردي كي، دؤنوب اوغولولا اوزبه اوز گلسين، يئنيرمهدي—اوخ ويزيلتييلا اونون سول قولتوغونا سانجيلدي.

بو، اولونجول ضربه ايدي. نايمان-آنا دوهمين بوينونا سينيب ايليشه-يليشه بيخيلدي. آنجاق آنانين اوزوندن اوول باشينين يايليغي آچيليب دوشدو، هاوادا بير قوش اولوب چيغيرا-چيغيرا اوچوب گئتدي: يادينا سال کيملردنسن؟ آدين ندير؟ سنين آتان دوننبايدير! دوننباي! دوننباي!

دئييلنه گوره، او واختدان ساري-اوزهکده دوننباي قوشو اوچور. دوننباي قوشو يولچويا راست گلنده اونون ياخينليغيندا اوچا-اوچا سسلنير: يادينا سال کيملردنسن! کيمين اوغوسان؟ آدين ندير؟ آدين؟ دوننباي، دوننباي!...

ساري-اوزهکده نايمان-آنانين باسديريلديغي ييره او واختدان آنا-بئييت، يعني آنا مسکني قبيريستانليغي دئير لر.